

Iobagii români cu jalba între împărații Iosif II și Francisc Iosif (1784-1867)

Col. Dr. Constantin MOȘINCAT

„Boul prins la jug trebuie stimulat”

Potrivit unor statistici austriece, din perioada 1784-1787, se remarcă faptul că, din cei 2.489.147 locuitori ai Transilvaniei, românii reprezentau 63,5%, maghiarii – 24,1% iar sașii și șvabii – 12,4% și totuși ei erau cei *supuși și osândiți la iobăgie*. Rădăcini mai adânci în istorie însă au început să fie evidente odată cu trecerea în secolul al XVIII-lea, când, în partea centrală a Transilvaniei, se instalase administrația austriacă și avansaseră idea națională și naționalismul. Dacă până atunci locuitorii Minților Apuseni se bucuraseră de o serie de avantaje, în ceea ce privea serviciul militar și obligațiile de „dări” în produse, odată cu transformarea zonei în domeniu de stat, în 1715, s-a intensificat și ritmul lor de aservire. Atunci erau desconsiderați și făcuți iobagi pe propria lor glie!

Iobăgia

Fundamentele iobăgiei au fost puse în ultimii ani ai existenței Imperiului Roman. Pe durata războaielor din timpul crizelor secolului al treilea d.Hr., mulți „fermieri” mici și-au vândut sau și-au abandonat pământurile, iar proprietatea asupra terenurilor agricole a ajuns să fie concentrată în moșii mari (*latifundia*), lucrate de țărani (numiți *coloni*), care luaseră în arendă suprafețe arabile (destul de reduse, de regulă pe câmpie și în lungul apelor, pădurile ocupând suprafețele cele mai întinse la deal și munte, unde și stabilirea populației era destul de rară, creșterea animalelor fiind ocupația lor de bază).

Țăranii care lucrau pe aceste „moșii” datorau o rentă pentru porțiunea de teren care le asigura traiul și mai datorau stăpânului un număr de zile de muncă neplătită la arat, semănat și cules. De la un termen de plată al arendei la altul, datorită deteriorării economiei romane, *colonii* au început să nu mai fie capabili să plătească rentele și au ajuns legați de moșii prin debit. Edictul de la Milano (emis în 313 de împăratul roman Constantin cel Mare) a stabilit caracteristicile de bază ale iobăgiei. *Colonii* nu puteau să părăsească moșia sau să se căsătorească pe altă proprietate fără permisiunea stăpânului lor, iar copiii *colonilor* deveneau *coloni* la rândul lor. Pe de altă parte, stăpânul nu-și putea evacua *colonii* și nici nu le putea crește în mod arbitrar rentele și îndatoririle tradiționale. Astfel, *colonii* aveau traiul oarecum asigurat. Atât în partea răsăriteană a imperiului cât și în cea de vest (unde invazia popoarelor germanice i-a îndepărtat pe unii moșieri romani vechi, dar a lăsat neatins sistemul economic de relații proprietar - arendaș), acest aranjament economic și juridic a asigurat cea mai mare parte a forței de muncă din agricultură de-a lungul întregii epoci feudale.

Iobăgia a devenit, în Evul Mediu, sistemul juridic prin care țăranul iobag (din maghiară *jobbágy*) era „legat” de pământul unui stăpân feudal, pe care trăia și muncea, depinzând cu persoana și cu bunurile sale de acesta. **Obligația în muncă** a iobagilor către stăpânul feudal se numea robotă. Cuvântul fiind derivat din „rob/robie” (slavie). Țăranul dependent se mai numea șerb (din latină *servus*) în Transilvania, *rumân* în Țara Românească și *vecin* în Moldova. Iobăgia diferă de sclavie prin faptul că stăpânul nu avea drept de viață și de moarte asupra iobagilor, iar aceștia nu puteau fi **vânduți** separat de **pământul pe care îl lucrau**, sau îl primeau în folosință. În mod tipic, atunci când șerbia avea preponderență, pământul însuși nu putea fi vândut deoarece era asociat cu puterea politică, în schimb el putea fi transferat prin război, dăruire, căsătorie sau în alte moduri.

Momentul în care șerbia este legiferată în Transilvania este după sfârșitul „războiului țărănesc” din 1514, prin care Ștefan Werbőczy, prin al său *Tripartitum*, cedează statutul juridic al țăranului, stăpânului său, legându-l pe acesta de glie. Legile „Aprobates Constitutiones” prevedeau ca „poprul român e pe pământul acesta numai până când binevoitorul principe îl rabdă” (Ion Rusu Abrudeanu, Vasile Stoica, Habsburgii, ungurii și românii”, p.26), căci de se va afla, la Poplaca, Sibiu, că un

român va tăia „măcar scoarța unui copac din pădure, el va fi dus și spânzurat de creanga aceluia copac”.

Dieta de la Târgu-Mureș, care socotea pe români doar o *plebe*, pe care o prigoneau, căci punea în primejdie faimosul *Unio trium nationum* (1437-Bobâlna), pe care marele Viteaz Mihai Voievod n-a mai putut să-o rabde și în chip fulgerător a pornit să adune laolaltă Moldova, Ardealul și Țara Românească, a ridicat la Alba Iulia Mitorpolie ortodoxă. După regulile lor, a ungarilor, Dieta transilvăneană dicta și stabilea că: „pentru a dovedi crima unui ungar era nevoie de 7 martori, iar pentru un român erau necesari DOAR: **3 martori și o spânzurătoare!**”. Odată cu intrarea triumfală a lui Mihai Viteazul în Alba Iulia posturile înalte și de încredere reveneau vremelnice românilor iar „pecetea domnească și limba românească iau locul însemnelor maghiare”. Prin trădare Mihai își pierde capul la Turda iar Ardealul temporar libertatea. Ulterior, după 1892 ungarilor și austriei prin politica lor religioasă, primii prin cea reformată, luterană și calvină, apoi ceilalți prin restatornicirea celei romano-catolice, continuă să încerce să producă ruptura între români.

Din statisticile unor localități pur românești, ca de pildă satul Cetani, de lângă Dej, județul Cluj de astăzi, la 1728 rezultă că cei 64 capi de familie cu 88 copii aveau o avere de 58 boi, 53 vaci, 9 cai, 30 junci, 103 porci și 227 oi. Peste 50 de ani vor avea mai puține animale iar în sat au fost colonizați câteva familii de țigani, fierari și muzicanți. Iobagii erau obligați să presteze, pe lângă impozite, munci agricole, cărăușie pentru oraș și miliții trebuiau să dea alimente și furaje pentru oștile flămânzite, iar „pro bono” pentru comandant: mei, slănină, vin, oțet, lumânări. Iobagii din Cetani au dat în 1716: 30 florini, 6 găleți de ovăz, 6 care de fân, ca să completeze leafa „hotnajului orașului Dej”, la fiecare Crăciun „20 mierțe de grâu și 10 de porumb”. Constatând starea lor jalnică de sărăcie au redus contribuția la 3 zile/ săptămână, pentru cei care aveau boi, iar recolta împărțită pentru subzistența iobagilor. Ca să scape de iobăgie unii s-au făcut preoți, alții cătane, iar unii au fugit în alte sate mai slobode.

În adevăr cum au stat lucrurile? Cetatea Oradei și Comitatul Bihorului au intrat sub stăpânire turcească după cucerirea Cetății la 1692. Și nu era așa de rău pentru români a căror credință s-a manifestat liber sub turci. Bisericile și-au continuat programul lor, aproape nestingherite pe toată vremea cât Oradea a fost Pașalâc turcesc. În bătălia de la Mohaci, 1526, cu cei 50.000 de ieniceri și 160 de tunuri, Soliman și-a ținut trupele, pe ploaie, în câmp, pentru a fi sigur că nu va mai exista nici un atac din partea celor 30.000 mercenari și 85 de tunuri, cavalerie grea și ușoară, a nobililor unguri, conduși de regele Ludovic al II-lea și de episcopul Ștefan de Brodarics. Pe câmpul de luptă zăceau 20.000 de soldați din armata ungurească, 4.000 de călăreți și 500 de mari nobili. A fost dezastrul care punea punct regatului Ungariei. Pe 11 septembrie 1526, otomanii au ajuns la Buda. Marele oraș era abandonat de trupe de apărare, rămânând doar bătrânii. Capitala maghiară a fost prădată cumplit, iar obiectele de valoare dar și toate cărțile adunate în biblioteca regelui Matei Corvin au fost luate și duse la Constantinopol. Pesta a fost la rândul ei jefuită, ca întreg teritoriul de sud al regatului Ungariei. Armata otomană s-a retras iar la 1541 Buda a fost transformată în pașalâc. Voievodul Transilvaniei, Ioan Zapolya visa la coroana maghiară, dar nu a fost recunoscut niciodată de partea nord-vestică a Ungariei care i-a preferat pe habsburgi. De altfel Zapolya a fost omul turcilor. Încercările de cucerire a teritoriilor din centrul Europei au fost zădărnice. Turcii amenințau porțile Vienei când a început ofensiva contra lor la 1529, fără succes.

Oștile Imperiului Otoman au asediat Cetatea Oradea în mai multe campanii, în cea de la 1598, fiind salvată de oștile lui Mihai Viteazul, pentru ca, în 1660, după un asediu de 46 de zile, care a opus unei oștiri turcești, de circa 45.000 de luptători, o garnizoană a cetății de numai 850 de oameni. Se pare că în urma unei trădări, la 27 august cetatea Oradea capitulează și se instaurează pentru 32 de ani dominația otomană, prin constituirea *Pașalâcului de Oradea* cu sediul în incinta cetății. Astfel a căzut sub stăpânire turcească cea mai puternică cetate fortificată din Ardeal.

Drept mulțumire, pentru eliberarea Cetății de către trupele austriece din 1692, oficialitățile administrației ale orașului Oradea (din timpul dualismului Austro-ungar la 26 iunie 1892) au așezat o

placă memorială pe exteriorul bisericii „Sf. Iadislau”, care face trimitere la recucerirea orașului de sub pașalâcul otoman. Desigur, și acesta era un drept, și reprezenta un gest de lingușire la și față de noua administrație bicefală, care marca 200 de ani de la acel eveniment al schimbării unui regim de ocupație otoman cu altul austriac! De ce a fost nevoie de asemenea placă memorială? În opinia noastră tocmai pentru a tușa, în stil propagandistic, caracteristic unguresc, admirația pentru noul cuceritor. Mai rar în istorie asemenea exemple (dar la ei s-a repetat și cu Generalul Traian Moșoiu). Dar de ce oare a fost nevoie ca acel eveniment să fie repetat, cu o placă aproape identică!, în 1992, că doar nu s-au schimbat datele problemei (ori o fi știut ungerii cum se vor prăda toate pădurile românești, și cu voluntara contribuție politică a UDMR)!

Pe vremea Împăratului Iosif II, din ordinul căruia a fost studiată soarta minorităților din imperiu, potrivit unui raport întocmit de către Beischlag, înaintat Curții de la Viena, românii puteau intra în Constituția Imperiului Habsburgic alături de unguri, sași și secui. Trimisă Guvernului Transilvaniei de la Sibiu, raportorul a fost declarat „trădător” pentru sfaturile „criminale” date monarhului. Doar românii nobili erau „prenumărați din oficiu” între nașionile „recepte”. Așa se explică numele ungurești ale lui Budai (Deleanu), Sinkai (Gh. Șincai), Maior (Maier), etc. Raportorul considera că românilor li se cuvenea locul întâi în tre nașionile din Transilvania, fără a vătăma Constituția. Intențiile bune ale împăratului s-au lovit de privilegiile care trebuiau șterse. Carte de derere a românilor, compusă de Molnar Piauariu și de Iosif Meheșan, trebuia semnată în numele nației române. Dar cum orice semnătură era taxată ca „trădare” de Dieta Transilvană, s-a pus în fruntea delegației episcopul orădean Ignatie Darabant. În respectiva Carte se arăta evoluție românilor și modalitățile de „deposedare de drepturi și avere”, după apariție calvinismului și reformatiilor, ajungând „tolerați”.

În multe dintre aceste țări, iobăgia a fost abolită în timpul războaielor napoleoniene de la începutul secolului al XIX-lea. În Transilvania iobăgia a fost abolită de iure la data de 6 iunie 1848, însă de facto fusese abolită în anul 1786. Totuși în Rusia s-au menținut practicile feudale până la data de 9 februarie 1861, iar în alte părți niciodată.

Dacă privim cu atenție parcursul istoriei, putem spune că înainte de 1780, la români nici nu exista o diferențiere politică, în sensul înțelesului de clase sociale, pentru că cei care dominau absolut erau țărani. Și totuși primele desprinderi au fost odată cu clerul și inteligența românească privilegiată. Preoțimea, odată cu „Unirea cu Roma”, îmbracă și straie politice, după alinirea austriacă în Ardeal, pe baza tratatului de la Carlovitz, la 1699, când cei doi Vlădici români, care au semnat unirea ca și protopopii, capătă avantaje personale (poartă lanț de aur, face parte din Dietă, e primit în audiență la Împărat, capătă titluri oficiale), ies de sub tutela politică maghiară și intră sub cea politică habsburgică. Trebuie menționat faptul că Atanasie, era urmaș de țăran, deprins cu traiul satului de unde a plecat, de la petreceri, dar se uitau la popii celorlalte nații și doreau și ei pământ, case parohiale, indemnizații statariale etc. Națiune erau cei legați prin „Unio trium Nationum”, de unde a izvorât „dreptul public ardelean” (Iorga, p.4), așa că treceți la „unire”. Craiului, cum îi ziceu lui Mihai Viteazul, nu avea drept poporul să-i înlătore nici icoana și nici legea. Așa împăratul a devenit „Craiul” era acela care stârnea emoția românilor. Prin urmare participarea la viața politică se cerea de la sine și pentru „națiunea română”, deoarece se cultiva limba, eram reprezentați în Dietă, ceream libertate, egalitate, chiar înaintea altora din Europa. Ce s-a păstrat în evul mediu european au fost privilegiile Împotriva lor s-a ridicat Inocenție Micu Lșain, dar i-a fost zadarnică truda și a fost exilat la Roma, unde a murit. Din Școala croită după model confesional nu ieșeau decât spirite de iubire pentru Dumnezeu și Împărăteasa Maria Terezia, după care s-au vărsat lacrimi, deși aspirațiile clerului unit nu s-au înfăptuit.

Clerul, a rămas tot ca țărani, cu ceva iluzie în plus că are privilegii. Până și Episcopia Vlădicăi Șaguna era doar o casă țărănească, iar la Curte erau găzduiți un scriitor român (el nu știa scrie românește – de aceea ca și Gojdu și-a dăruit toată averea pentru ca tinerii români să învețe carte), și unu-doi preoți, căci era episcopul celor care nu se voiau catolici! Ca să capete învățătură feciorii români se făceau preoți, căci

altfel nu se putea învăța la Buda sau Viena, Berlin sau Paris pentru a ajunge „om al împăratului”, dar fără a avea rol național.

Pentru rolul de militar, îndeplinit zi de zi, erau așa-numiții selecționați așa numiții **castrenses sau iobagiones**, iobagul avea atunci un titlu de cinste, cu rol important în lupta creștinătății contra Turcilor. După moartea Regelui Sigismund rolul de conducător era luat de cel mai bun, mai tare, mai capabil de a purta Coroana Ungariei. Conștiința că luptă și pentru drepturile băștinașilor i-a îndemnat pe români să se alăture sub steagul secuiesc a lui Gheorhe Doja, cel pus pe scaunul încins în foc, ca mijloc de tortură. Frica de turci i-a reținut pe români de la revoltă contra ungarilor.

Pericolul turcesc nu s-a stins cu toată pacea încheiată între cele două imperii, doar trecătorile Carpaților lei-a stopat trecerea într-o parte și alta. Împăratul Francisc Iosif, invitat de Știrbei Vodă, domn pe tronul Munteniei, (sub suzeranitate turcească) într-o vizită, s-a întâlnit cu acesta la jumătatea punții care separa cele două state, unde Francisc Iosif aflând că Sultanul nu trimisese „firmanul de aprobare” a vizitei, a dat mâna cu Voievodul român și a făcut cale întoarsă în imperiul său.

Interesul pentru recrutare de oșteni „ieftini” îl avea împăratul habsburgic pentru a face față conflictelor dese pe care le avea cu Prusia, Italia și Franța. Așa că au apelat la *iobagii români* pentru fixarea graniței, pe trei Regimente Grănicerești, spre Țara Românească, dinspre Brașov la Sibiu, de acolo spre Porțile de Fier, și un alt Regiment spre Moldova, până în Maramureș, secondați de călăreții din interiorul arcului Carpatic.

***

Presa europeană l-a numit pe HOREA „Rex Daciae” și i-a atribuit gândul de a reface Dacia, cu sprijinul iobagilor care mergeau a se înscrie în trupele de graniță. Degeaba se anunța că sunt „de ajuns”, căci numai un război mai putea salva situația, dar un asemenea război n-a fost atunci. Ca să înțelegem opresiunea habsburgică trebuie să cântărim principiile politice de funcționare a monarhiei habsburgice. Spre deosebire de Anglia care avea principii economice, Franța, principii naționale, Prusia cu interese germanice, principiile austriece se rezumau la o *școală laică de limbă germană*, în detrimentul celei latine, dar nu avea nimic național. Iosif al II-lea s-a vrut a fi german, dar n-a putut să întindă Împériul pe Dunăre până în vecinătatea rușilor și turcilor, pentru că n-a ținut seama de existența românilor și de de voința lor! Prin limba germană austriecei încercau să-i înlăture și pe unguri de la Curte și de la conducerea Imperiului. Deci monarhia habsburgică nu avea nici dimensiune națională, nici spirituală și nici culturală. Nici latura economică nu a putu-o dezvolta datorită alcătuirii sale pestrice care genera interese diferite. Numai principiul „**totul pentru dinastie**” avea sens și conținut la Habsburgi, în care **supușii statului aparțineau monarhului**. De aceea cele mai sărace națiuni erau preferatele Casei de Habsburg, fiind cele mai fidele popoare și mai ușor de manipulat, prostit și amăgit cu promisiuni.

Politica Casei de Habsburg s-a bazat pe pergamente pecetluite și diplome întărită cu semnătura împăratului. Iar pentru succes în Dieta Transilvană au fost menținuți în număr disproporționat ungurii, iar răzlețul Vlădică românesc (Darabant, Micu Klain, Adamovici, Bob, Șaguna,) nu putea sta pe picior de egalitate cu aceștia, căci el avea ca zestre moștenirea țărănească. Iar când au fost delăturați nimeni n-a intervenit în favoarea lor. Baronul sas Bruckental s-a ridicat și aservit Casa de Austria, pentru a face din români o „mână ieftină” de lucru, căci erau mulți, inculți și supuși și „dispuși să îmbogățească casa domnitoare. Și nu scăpau împărații nici un moment ca să-i amăgească și să-i plimbe cu jalba¹. Într-o

¹ „Românii ca o națiune numeroasă merită fără îndoială favoruri și dreaptă considerare, dar chiar deoarece sunt așa de numeroși, conducerea lor politică reclamă cu atât mai vârtos prevedere și grijă, fiindcă poporul simplu și neluminat ascultă orbiș de o preoțime, care singură are nevoie de-o mai bună cultură morală și care sub influența unei ierarhii străine, legată de cârmuirea politică, ușor poate fi îndrumată prin impulsuri streine spre scopuri streine”, era rezoluția lui Teleki către împărat, pe suplica românilor. «**A face din Români a patra națiune este cu neputință în împrejurările actuale și chiar**

astfel de împrejurare s-a format ideea că „drăguțul” și „bunul” împărat de la Viena ar înzestra bucuros poporul român cu drepturi, dacă nu s-ar împotrivi ungerii, ceea ce i-a făcut pe români să se întrebe și să exclame: „**minte și împăratul?!**”

„Nobili și iobăgie să nu mai fie”

❖ Numărul zilelor de muncă ale iobagilor ajunsese la patru la săptămână cu brațele, trei cu animalele și două pentru jeleri. Asupra țăranilor apăsau și o serie de dări: zeciuiala din produsele agricole și animale, plocoanele, cărăușiile, cazarea funcționarilor ce încasau birurile, încartiruirea militarilor. Nobilimea deținea monopolul vânatului, morăritului și pescuitului, cotropise păduri, pășuni și multe terenuri agricole ceea ce îi nemulțumea pe țărani. Au mai fost supuși unor obligații privind mineritul, construirea de cuptoare, transportul lemnului și al minereului, ca și la plata unor impozite. Iobagii aveau voie să se căsătorească numai cu aprobarea nobililor.

Jalbe=petiții la Iosif II²

❖ Iosif al II-lea, a ajuns prima oară în Transilvania pe când era asociat la tron, în 1773. În timpul călătoriei a adunat un număr impresionant de petiții, cam 19.000, la fel întâmplându-se și cu prilejul celei de-a doua călătorii, din 1783.

❖ Horea, a fost de patru ori la Viena pentru a-i prezenta împăratului nedreptățile la care sunt supuși țăranii români din Transilvania, ultima audiență fiind în aprilie 1784.

❖ În 1874 împăratul Iosif al II-lea dispune o conscriptie militară, (anulată de guvernatorul Transilvaniei Samuel von Brukenthal, sub presiunea nobililor maghiari care își simțeau amenințate privilegiile de clasă) în cadrul regimentelor de graniță; cei înrolați urmau să primească arme și să nu mai facă slujbe iobăgești, iar pământurile și casele pe care le aveau în folosință vor deveni ale lor.

❖ documentul este identic cu un act redactat la curtea imperială de la Viena, o propunere a consilierului Borie, trimisă Mariei Tereza³. Punctele acestui ultimatum erau :

PROGRAMUL POLITIC A LUI HOREA

„1. Ca nobilul comitat dimpreună cu toți posesorii și cu toată seminția lor să pună jurământul sub cruce!”

„2. Nobilime (nemeșime) să nu mai fie, ci fiecare nobil, dacă va putea să capete vreo slujbă împărătească, să trăiască din aceea.”

„3. Stăpânii nobili să părăsească odată pentru totdeauna moșiile nobilitare.”

„4. Că dâșii (nobili) încă să plătească dările întocmai ca poporul contribuabil plebeu.”

„5. Pământurile nemeșesti să se împărțească între poporul plebeu, în înțelesul poruncii ce o va da Maiestatea Sa Împăratul.”

“Dacă comitele și nobilii stăpâni de moșii se vor învoi la aceasta, țăranii le făgăduiesc pace, iar în semnul păcii să ridice pe cetate, pe la marginile orașului, pe prăjini cât mai înalte, steaguri albe”

Horea s-a dus la Viena, a așteptat să fie primit de 4 ori la Împărat, care ia- dat cadou o cruce și o diplomă cu pecetea împărătească, dar care nu se referea la Horea. De unde o fi avut-o nu se știe. Se știe

de-ar fi cu puțință, din mai multe grave considerații nu este consult» (Supplex libellus Valachorum și soarta sa la 1781).

² Iosif al II-lea, născut Joseph Benedikt August Johann Anton Michael Adam în Casa de Habsburg-Lothringen, (n. 13 martie 1741, Viena – d. 20 februarie 1790, Viena) împărat al Sfântului Imperiu Roman între anii 1765-1790. A fost, de asemenea, rege al Ungariei, Boemiei.

³ Maria Terezia a Austriei (la naștere: Erzherzogin Maria Theresia Amalia Walpurga von Österreich) , cunoscută și ca Maria Theresia, (n. 13 mai 1717, Viena – d. 29 noiembrie 1780, Viena), din Casa de Habsburg, conducătoarea Țărilor Ereditare Austriece între anii 1740-1780, fiica lui Carol al VI-lea împărat romano-german (1685–1740), soția împăratului Francisc Ștefan și mama împăraților Iosif al II-lea și Leopold al II-lea;

că Împăratul îi ura pe ungurii instigatori și că și-ar fi dorit o răscoală împotriva lor. Ardealul era considerat de casa de Habsburg o „moșie a lor” păzită religios de iezuiți și fiscal de agenți, cu mult mai răi decât turcii, căci fiscalul fixa darea în bani și muncă, după averea pe care o inventaria. Și ca să aibă puține bătăi de cap practicau arendarea către supuși privilegiați care ofereau mai mult. Așa au apărut arendașii străini – armeni, nemți, unguri, români – prin părțile majoritar românești care plăteau anticipat arenda.

Mișcarea de revoltă a pornit din aceste motive de la românii, despuiți și de opinci. Mâniați au dat cep la butoaie, pentru care au fost condamnați cu „spânzurătoarea” câțiva țărani din părțile Abrudului. Nemulțumiți de judecată au făcut recurs la Viena, care a anulat sentința. Românii au priceput că se pot opune speculei, ei fiind protejați de Viena. Iar speranța scăpării de iobăgie o întrezăreau prin înrolare în cătănie.

❖ **TRĂDAREA** – pădurarul Anton Mezler pentru 300 de galbeni⁴ i-a vândut pe Horea⁵ și Cloșca⁶, arestați în Munții Gilăului, iar pe Crișan⁷ l-au vândut popii greco-catolci (Popa Misă și fiul său) din Cărpinet.

❖ 28 februarie, orele 9:00, a început procesiunea execuției. Horea și Cloșca au fost transportați în două care separate, având alături până în momentul execuției pe preotul Rațiu din Maierii Bălgradului. Procesiunea era încadrată de un escadron de cavalerie de Toscana și aproximativ de 300 de pedestrași și husari. Pe Dealul Furcilor (astăzi Dealul lui Horea) de lângă cetatea Alba Iulia, în jurul podiumului amenajat, au fost aduși cu forța între 2.500-3.000 de iobagi români, câte trei tineri și trei bătrâni, din peste 400 de sate din cele patru comitate apropiate, unde s-au desfășurat principalele evenimente ale răscoalei și care au fost obligați să asiste la supliciiul celor doi conducători ai răscoalei

❖ **Execuția prin tragere pe roată** s-a desfășurat după un ritual dinainte stabilit. Mai întâi a fost executat Cloșca care a primit 20 de lovituri, în timp ce Horea asista în picioare. A urmat Horea, căruia i-au dat 4 lovituri prin care i-au zdrobit picioarele, apoi călăul, un țigan pe nume Grancea Rakoczi, din Alba Iulia, i-a zdrobit pieptul și după alte 8-9 lovituri și-a dat sufletul. Conform sentinței, organele interne au fost îngropate pe Dealul Furcilor, iar corpurile le-au fost tăiate în 4 părți și puse în țeapă în cele mai importante localități din comitatele Alba și Hunedoara pentru intimidarea poporului. Corpul lui Crișan a fost tratat în aceeași manieră.

❖ O parte dintre țărani capturați în timpul evenimentelor au fost executați de nobilimea maghiară, fără judecată, în cele mai oribile moduri, drept răzbunare. O altă parte a fost întemnițată și a fost

⁴ David Prodan, „Răscoala lui Horea”, volumul II spune că cei șapte țărani moți care i-au prins pe Horea și Cloșca urmau să primească 600 galbeni (monedă de aur) și să fie eliberați din iobăgie, iar pădurarul responsabil de planul prinderii 100 de galbeni. Premiați urmau să fie și țărani români care l-au trădat pe Crișan, cu 30 de galbeni, dar și o medalie de aur pentru protopopul ortodox Iosif Adamovici și 70 de galbeni pentru cei care au participat de prinderea lui Crișan. **„Dar pentru ca această recompensă să-și atingă în cel mai înalt grad scopul, se știe că împărțirea premiilor s-a efectuat cu solemnitatea necesară, în prezența mulțimii care se adună obișnuit în zilele de târg”,**

⁵ Vasile Ursu Nicola, cunoscut ca **Horea**, (n. 1731 la Arada, azi Horea – d. 28 februarie 1785 la Alba Iulia) a fost, alături de Ion Oargă (Cloșca) și Marcu Giurgiu (Crișan), conducătorul răscoalei țărănești de la 1784 din Transilvania.

⁶ Ion Oargă, poreclit **Cloșca**, a fost împreună cu Horea și Crișan lider al răscoalei de la 1784.

⁷ Gheorghe **Crișan** (Marcu Giurgiu, sau Crișan) (n. 1733 – d. 13 februarie 1785), a fost, împreună cu Horea și Cloșca, un conducător al răscoalei din Transilvania din 1784. S-a născut în 1733 în localitatea Vaca, azi satul Crișan, comuna Ribița, județul Hunedoara. A comandat acțiunile țăranilor răsculați din Zarand, activând apoi la Câmpeni, Abrud și Cricău. Din tabăra sa a pornit, în numele lui Horea, ultimatumul țăranilor (11 noiembrie 1784) ce au luptat apoi împotriva trupelor austriece în Zarand, la Brad și la Hălmagiu. După reprimarea răscoalei, a fost prins (30 ianuarie 1785) și închis la Alba Iulia, unde s-a sinucis, sugrumându-se cu curelele de la opinci (13 februarie 1785)

eliberată doar după ce împăratul Iosif al II-lea a decretat amnistia pentru toți participanții la răscoală. Cei considerați mai periculoși dintre răsculați au fost deportați în zone mai îndepărtate de localitățile lor de baștină, în Banat și în Maramureș.

❖ URMARE – „toți românii care vor fi neîndoios cunoscuți că au comis maltratări” din ordinul împăratului au fost, „cu vitele și ustensilele lor”, strămutați în Banat și Bucovina. Ei vor lupta cu sulia ca horea și cu sabia ca Avram Iancu!

-Va urma-